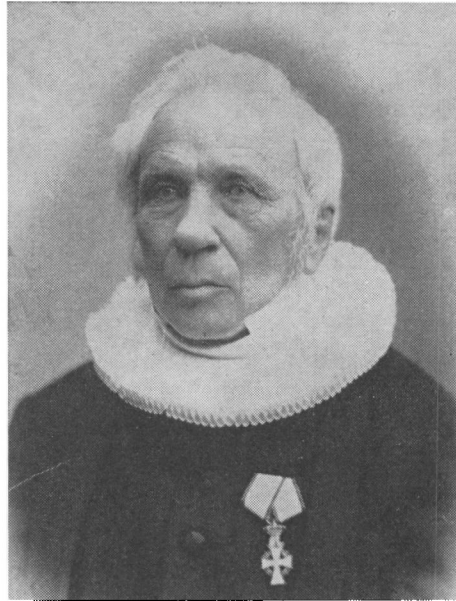

Pastor Jessenius Th. Petersen

Af *Sigvard Skov*.

Det slesvigholstenske oprør i 1848 og den følgende krigstilstand i Sønderjylland betød for embedsmændene, at de enten måtte bøje sig for de nye magthavere eller forlade embedet. I de ledige stillinger indsatte den provisoriske regering sine pålidelige folk. Som oftest fik disse dog kun ringe glæde heraf, i alt fald i Nord-slesvig, hvor befolkningens passive modstand var særdeles effektiv. Efter fredsslutningen afskedigedes de slesvigholstenske embedsmænd, de fordrevne vendte tilbage, eller nye, hvis loyalitet ikke betvivledes, blev udnævnt. Adskillige sogne skiftede af disse grunde præst både i 1848 og i 50. Det var også tilfældet med Sottrup i Sundeved. Her var diakonatet blevet ledigt ved dødsfald, og til dette embede udnævnte den provisoriske regering i 1848 Jessenius Theodor Petersen. Sognets befolkning var overvejende dansksindet og ville ikke vide af en præst, der var kaldet på den måde. Forholdet var og blev umuligt. Det kom klart til orde i et brev, som den unge diakon skrev til superintendenten om nogle pensionsydelse til forgængerens enke. Han har ingen embedsforretning, sognebørnene vil ikke have noget med ham at gøre »fordi man ikke vil have en af militær indsat præst«.¹

Der er ingen tvivl om, at pastor Petersen med disse ord tydeligt har karakteriseret både sognets og sin egen stilling. Denne historie er tidligere belyst,² og når den her skal fremdrages igen, skyldes det, at pastor Petersen selv har givet en hidtil ukendt skildring af, hvordan han fik embedet i Sottrup.³ Ifølge denne var det et sammentræf af højst ulykkelige omstændigheder og ikke eget ønske, der havde bragt ham i embedet og dermed i den skæve stilling til sundevedfolkene. Om man i alt vil fæstne lid til hans beretning, må blive noget af en skønssag. Det er ham åbenbart meget om at gøre at retfærdiggøre sig på dette punkt. Hans selvbiografis »vigtigste begivenheder« handler faktisk udelukkende om de urolige år og kun disses ydre historie. Om forholdet til

*Jessenius Theodor Petersen
(foto Oscar Wils, Kolding)*

sognebørnene, som afgjort har pint ham, mæler han ikke et ord. Om sin virksomhed i de store midtjyske sogne Hinge og Vinderslev og om sin indsats i filantropisk arbejde for forsømte og vanartede børns redning, et arbejde, der kom til at stå hans hjerte særlig nær, om det har han heller ikke et ord. Det er da forståeligt, at han også forbigår i tavshed de bitre og vanskelige år mellem afskedigelsen fra Sottrup og sin første nørrejske kaldelse. Med dette til introduktion overgives derefter ordet til pastor Jessenius Petersen selv:

Jeg er født i Halk, Haderslev Amt, den 1.ste April 1814. Min Fader⁴ var den Gang Feltpræst, derefter Præst i Stenderup, Haderslev Amt. Jeg forberedtes til Universitetet paa Haderslev Latinskole, studerede 4 Aar i Kiel og 1 Aar i Jena, og tog Embedsexamen paa Gottorff i October 1841. Efter at have været Huslærer i Wilster 1 Aar hos Herredsfoged Tetens og 2 Aar hos Kammerjunker Krogh⁵ ved Haderslev, var jeg derefter 1 Aar i Hejls i Haderslev Amt hos Pastor Bonnichsen⁶ som Prædikant og 2 Aar

hos Consistorialraad Bargum⁷ i Raepstedt, Tønder Provsti, og prædikede hver anden Søndag. I 1847 indgav han en allerunderdanigst Ansøgning om at faa mig til ordineret Medhjælper. I Efteraaret samme Aar skulde jeg have været ordineret, men Dagen før Ordinationen døde den gamle Præst. Da jeg var udnævnt til Præstens Medhjælper, og han nu var død, mente Generalsuperintendent Callisen⁸ foreløbig at maatte udsætte Ordinationen. I denne besynderlige Stilling — jeg havde Præstekjole og kunde ikke bruge den — henvendte jeg mig til Hs. Majestæt Kong Christian VIII, som opholdt sig paa Føhr. Højstamme udtalte meget bestemt, at hans udstedte Befaling skulde efterkommes, og Ordren til Ordinationen blev ogsaa udstedt efter Allerhøjstammes Tilbagekomst til Kjøbenhavn, men kom kun til Gottorff. Den saakaldte provisoriske Regjering havde dannet sig og lod den ligge. Som jeg havde henvendt mig til Kong Christian VIII, saaledes henvendte jeg mig nu til den i Hertugdømmet Slesvig indsatte Immediat Commission.⁹ Men sammes Præsident, Grev Sponneck,¹⁰ svarede mig, at jeg ingen Ansættelse kunde vente i den dansk-talende Del af Slesvig, og dette var det netop, jeg ønskede, da jeg var dansk født. Efter dette Afslag vilde jeg rolig afvente Krigens Udfald; men i Efteraaret 1848 underrettede mig daværende fungerende Generalsuperintendent Rehhoff¹¹ om, at den provisoriske Regjering havde udnævnt mig til Diaconus i Sottrup i Sundevitt. Jeg havde ikke søgt Embedet, ikke engang henvendt mig til den provisoriske Regjering, og jeg troer heller ikke, at samme har været opslaaet vacant; men jeg tænker, at den kongelige Ordre til min Ordination, som forelaa, har givet anledning til min Udnævnelse. Igjennem Generalsuperintendenten bad jeg bemeldte Regjering om, at Ordinationen maatte blive udsat, indtil der var sluttet Vaabenhvile eller Fred; men jeg fik det Svar, at enten havde jeg strax at lade mig ordinere og tiltræde Embedet, eller en anden vilde blive udnævnt, og jeg havde da ingen Ansættelse at vente af den. Da den preussiske Konge havde taget Sagen i sin Haand, og Hertugdømmet var besat af tyske Tropper, vovede jeg ikke at trække mig tilbage, og jeg tog imod Embedet og blev ordineret i Apenrade af Rehhoff. Jeg forblev i samme omtrent 2 Aar. Den 23. Januar 1850 blev jeg entlediget af Tillisch¹² og Eulenburg¹³ (Die Landesverwaltung für das Herzogthum Schleswig) paa

Grund af, at Hs. Majestæt Kong Frederik VII allernaadigst havde udnævnt Krogh-Meyer¹⁴ til dette Embede, og tilsagt Godtgjørelse. Denne har jeg aldrig faaet. Eulenburg trak sig kort efter tilbage, og Tillisch nægtede mig den. Da Hans Excellence Carl Moltke¹⁵ var bleven slesvigsk Minister fornyede jeg min Fordring om Godtgjørelse gennem daværende Generalsuperintendent Aschenfeldt.¹⁶ Daværende Departementschef Regenburg¹⁷ ytrede sig velvillig, men Ministeren afslog mit Andragende, men mente, at jeg nok vilde kunde faa Ansættelse i det egentlige Danmark og forskaffede mig Audients hos Hs. Majestæt Kong Frederik VII. Allershøjst-samme tilsagde mig ved Haandslag, at jeg var ligestillet med danske Candidater. Efter et Par Aar, den 9.de October 1854 udnævntes jeg til Capellan pro persona for Østbirk og Yding Menigheder i Aarhus Stift, den 19.de Marts 1857 til Præst for Frederiks og Karups Menigheder, Aarhus Stift, og den 21.de Marts 1864 til Præst for Hinge og Vinderslev ligeledes i Aarhus Stift.

Optegnelserne er skrevet i 1887, efter at pastor Jessenius Petersen var blevet hædret med ridderkorset. Samme år tog han sin afsked og flyttede som emeritus til Kolding, nær ved barndomshjemmet i Sønder Stenderup, der var et af de otte sønderjyske sogne, som ved fredsslutningen i 1864 kom til at ligge nord for grænsen. Han døde i Kolding i 1909.

Jessenius Th. Petersen var ikke slesvigholstener, men slesviger fra helstatens tid. Han var opvokset i et dansktalende hjem og sogn, og det fremgår klart af hans optegnelser, at han ønskede at blive præst i det dansktalende Nordslesvig. Han valgte også efter skuffelsen i 1850 at forblive dansk. Hans yngre broder, hvem han var nær knyttet til, Georg Christian Petersen (1817-96), som havde fulgt ham til universitetet i Jena,¹⁸ havde også modtaget embede af den provisoriske regering. Han var 1849-50 præst i Hellevad, men valgte efter afskedigelsen at søge til Tyskland, og først efter 1864 søgte og fik han nyt embede i Sønderjylland, nemlig i Bov. Jessenius Petersen kunne have gået samme vej, men valgte altså Danmark. Det ser ud som en tanke, at hans første selvstændige kald netop blev Frederiks på den jyske hede, hvor der endnu levede efterkommere af de fra Tyskland indvandrede

hedeopdyrkere. Hans hjem blev tvesproget, omend dagligsproget var dansk. Hans hustru, Anna Sophie Müller (1823-97), var en købmandsdatter fra Hamborg. I denne bys St. Georgs kirke blev de viet den 9. juni 1857. Hans døtre bevarede forbindelsen med slægtninge hinsides grænsen i Sønderjylland, Hamborg og på Helgoland. Hamborg var porten til den store verden og lå geografisk og åndeligt langt nærmere end det fjerne København. Man var ikke til sinds at borteliminere skellet mellem sønderjysk og rigsdansk, men samtidig i skarp opposition til preusservældet, de fremmedes herredømme. Det rette fædreland var landet til Elben, netop Elben, ikke Kongeåen, ikke Ejderen. Slægtsforbindelser og minder nåede ikke blot til Helgoland, men også til Fehmern. Dette hjem, der også hvad møbler og udstyr¹⁹ angår, stod nogenlunde uændret til 1954, da den sidste af pastor Petersens døtre døde, turde vel være et af de sidste, hvor den slesvigske provincialisme fra helstatens tid holdtes i live i mere end hundrede år efter dens politiske forlis og uanfægtet af de mellemliggende krige og omvæltninger.

NOTER :

1. Aage Dahl: Dragonpræsten i Sottrup; Sønderj. Årb. 1929, 149.
2. Jvfr. note 1, Sønderj. Årb. 1929, 145-51.
3. Optegnelser af mit Levnedsløbs vigtigste Begivenheder. Ms. i Koldinghusmuseets bibliotek.
4. Ivar Petersen 1781-1849, feltpræst 1810, sognepræst i Sønder Stenderup 1815-49.
5. Amtsforvalter Georg Frederik Krogh, Aastrupgaard.
6. Bonnich A. Bonnichsen, 1780-1849, sognepræst i Hejls 1838-49.
7. Chr. Th. Bargum, 1763-1847, sognepræst i Ravsted 1801-47.
8. Chr. F. Callisen, 1777-1861, nedlagde sit embede 1848 efter oprørets udbrud.
9. Kgl. commission af upartiske mænd, nedsat 3. april 1848.
10. Rigs greve Wilhelm Sponneck, 1787-1874, stiftamtmand i Ribe 1828-52.
11. J. A. Rehhoff, 1800-83, provst i Aabenraa 1837, superintendent for de danske menigheder 1848-50.
12. F. Tillisch, 1801-89, kgl. kommissær for Slesvig 1850-51.
13. Grev B. H. Eulenburg, preussisk regeringskommissær for Slesvig 1849-50.
14. C. C. F. Krogh-Meyer, 1818-97, diacon i Sottrup 1850-64, sognepræst i Nidløse 1864-80.

15. Grev Carl Moltke, 1798-1860, minister for Slesvig 1852-54.
16. C. C. J. Aschenfeldt, 1792-1856, provst i Flensborg, superintendent for de tysktalende menigheder 1850-54.
17. T. A. J. Regenburg, 1815-95, sønderjysk departementschef 1852-64.
18. Th. O. Achelis: Schleswig-Holsteiner auf der Universität Jena; Zeitschrift der Zentralstelle für Niedersächsische Familiengeschichte XIII, 126, Hamborg 1931.
19. Nu på Koldinghus.